

Anita Salmi – Olavi Salmi
MUISTOJEN MÖKÄLÄ

Asutuskylä Perhossa kukoisti hetken
korvenraivaajien työllä

2. uudistettu painos

© Kirjan tekijät: Anita Salmi ja Olavi Salmi

© Kansikuva: Heimo Saariketun perhe 1950-luvun alussa,
Pirjo Saarikettu-Pellisen albumista. Tämän kuvan
käsittely, valokuvaaja Esko Keski-Vähälä.

© Kirjan valokuvat pääosin yksityisistä albumeista.

Lisäksi kuvia Pro Agrian arkistosta ja sen Maa elää -julkaisusta sekä
Perhon koulutoimen historiasta.

Kirjan toimitus, ulkoasu ja taitto: Anita Salmi.

Nimikkeen automaattinen analysointi, tietojen, erityisesti mallien, trendien ja
korrelaation saamiseksi 13b § (^tekstin ja tiedonlouhinta”) mukaisesti on kielletty.

1.painos julkaistu nimellä: Asutustoiminnalla luotiin kyliä tyhjistä.

Perhon Mökälä kukoisti hetken korvenraivaajien työllä. (2019)

Tekijät samat. Uusi kustantaja ja valmistaja.

Kustantaja: BoD · Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-7262-1

Anita Salmi – Olavi Salmi

Muistojen Mökälä

Asutuskylä Perhossa kukoisti hetken korvenraivaajien työllä

Mökälän asutustoiminnan alkamisesta
on v. 2019 kulunut 70 vuotta.

Sisällys

	Sivu
Alkusanat <i>Anita Salmi & Olavi Salmi</i>	8
I OSIO	
Aluekehityksen ja maaseudun kehityksen laaja näkökulma	
Suomen aluekehityksen historialliset kerrostumat <i>Hannu Katajamäki</i>	13
Asutustoiminnan rooli aluekehityksessä ja Mökälän osa siinä	
Itsenäisyyden ajan asutustoimintaa ja asutushistoriaa <i>Olavi Salmi</i>	29
Asutustilojen historia on sopeutumiskertomuksia <i>Anita Salmi</i>	33
Mökälän historiaa ja kylän muotoutuminen <i>Olavi Salmi</i>	37
<i>Maausko oli vahvaa, lehtijuttuja</i>	56
<i>Mökälään tulivat kylän paövelut</i> <i>Olavi Salmi</i>	60
Näkökulmia korvenraivaajien työhön ja Mökälän nykytilanteeseen	
”Kovan työn he tekivät korven raivaajina” <i>Antti Hietaniemen haastattelu</i>	73
Nainen oli monena maatilalla ja myös asutustilalla <i>Anita Salmi</i>	77

Maan syrjään kiinni <i>Erkki Kujala</i>	82
Vapautta ja äärimmäisiä velvotteita <i>Anne Saarikettu</i>	90
Mökälän kehitys on osa Suomen maaseudun historiaa ja nykyisyyttä <i>Anita Salmi</i>	99
II OSIO	
Sivu	
Mökälän asutustilallisten lasten muistoja	
Koulu kiinnosti, työhön tartuttiin <i>Olavi Salmi</i>	109
Tyttöjen töissä, mutta aikaa oli myös tarinoille <i>Anita Salmi</i>	127
Synnyinmaa jäi kauas <i>Matti Varila ja Heikki Varila</i>	132
”Vanhemmille oli tärkeää asua Mökälässä” <i>Lasse Saarikettu</i>	136
”Maaseutuelämää, työtä ja harrastuksia” <i>Inkeri Pekkarinen, Peltoniemen sisarusten muistot</i>	142
”Hukkaan heitetyt vuodet 1949-1968” <i>Myllymäen sisarusten muistot</i>	145

Koti ja koulu samassa talossa <i>Esa Korpi</i>	151
Talkoot ja naapuriapu olivat kunniassa <i>Jari känsäkangas ja Keijo Känsäkangas</i>	155
Kyläyhteisössä autettiin toinen toisiaan <i>Taisto Tattari</i>	158
”Mökälästä on jääneet hyvät muistot” <i>Pirkko Venetjoki, Tastulan sisarusten muistot</i>	163
Hallanarkaa oli seutu, jolle rakennettiin <i>Teuvo Tunkkari</i>	165
Paljon työtä, mutta myös yhteisöllisyyttä ja naapuriapua <i>Pirkko Kauppinen (os. Varvikko)</i>	167
”Kotoa sai hyvät eväät elämää varten” <i>Ensio Stenman</i>	169
Uusi osio (ei ollut 1. painoksessa) Entisten mökälälaisten tapaaminen	176

Alkusanat

Kirja Mökälästä, asutustilojen kylästä syntyi toimittaja Anne Saariketun ideasta. Hän teki Keskipohjanmaan juhlalehteen 4.12.2017 jutun aiheeseen liittyen. Hän kiinnostui tästä lähes tyhjentyneestä syrjäkylästä ja toivoi lisää tietoa siitä ja sen historiasta. Nyt tuolloin virinneet ajatukset ovat kirjana.

Aluksi lähdimme kehittämään kirjaa paljolti Mökälän mittakaavassa sekä tarinoiden ja muistojen pohjalta. Vähitellen muotoutui suunnitelma tehdä teos, jossa kuvaillaan niiden ohella laajemmin Suomen aluekehitystä ja maaseudun kehitystä. Asutuspolitiikka ja asutustilat ovat osa tätä. Mökälä on yksi esimerkki. Tosin poikkeuksena on ehkä se, että kylä syntyi tiettömään korpeen. Sen nousu ja kukoistus sekä vähittäinen hiipuminen on silti pienessä mittakaavassa sitä, mitä on tapahtunut Suomen aluekehityksessä ja tapahtuu yhä, varsinkin maaseutualueilla.

Kirjassa edetään yleisestä kehityksestä yksityiseen ja pienempiin ympyröihin, aina henkilökohtaiselle tasolle. Eri teemojen avulla kuvaillaan, miten muutos ja murros on näkynyt ja näkyy.

Teos jakautuu kahteen erilliseen osioon. Sen ensimmäisen, yleisen osan alussa, emeritusprofessori Hannu Katajamäki lähestyy aihetta laajasta perspektiivistä. Suomen aluekehityksen historialliset kerrostumat -artikkeli kuvailee alueiden ja maaseudun kehitystä eri aikakausina. Ilman historiaa emme tunne nykyisyyttä. Toisaalta mikään vaihe ei ole irrallinen toisesta, vaan ne menevät limittäin ja lomittain. Eri kehitysvaiheiden vaikutus säilyy, vaikka ne eivät ehkä sellaisenaan näyttäydy nykyhetkessä.

Asutuspolitiikalla on ollut merkittävä rooli Suomessa itsenäisyyden ajalla. Kirjan tekijöiden teemat käsittelevät tätä aihepiiriä lähemmin, osana maaseudun kehitystä. Niissä tarkastellaan, mitä sodan järkeinen asuttamisen vaihe merkitsi Mökälälle 1950-luvun taitteessa ja sen jälkeen. Teksteissä kuvataan myös kylän historiaa ja nykypäivää.

Olemme saaneet teokseen edellä mainitun Anne Saariketun lehtikirjoituksen ohella YTT Erkki Kujalan kirjasta lainauksen, kahden asutustilallisparin arjesta Mökälässä. Perholainen, kokenut kunnallispoliitikko Antti Hietaniemi toimi aikanaan kunnan maataloussihteerinä ja käsitteli

tuolloin myös asutustilallisten asioita. Hänen haastattelunsa on niin ikään kirjassa. Yleisen osion lopussa on yhteenveto Mökälän kehityksestä osana aluekehitystä.

Teoksen toisessa, erillisessä osiossa on asutustilallisten lasten muistoja. Niissä kuvaillaan, millaista elämä oli kylän alkaessa muotoutua ja sen kukoistuskaudella. Asutustilojen kylässä asuminen ei isosti poikennut maaseudun elämästä tuohon aikaan, 1950-luvun taitteessa ja 1960-luvulla. Ehkä se oli työteliäämpää, ehkä ei. Yhteisöllistä se kuitenkin oli, sillä kaikki uudisraivaajaperheet olivat samassa tilanteessa.

Tänä kesänä, 2019, tulee kuluneeksi 70 vuotta siitä, kun ensimmäiset asutustilallisten perheet muuttivat Mökälään. Suurin toivein kulmakunnalle tulleet perheet joutuivat yksi toisensa jälkeen toteamaan, että Mökälän karut, hallaiset pellot eivät pysty antamaan edes kohtuullista toimeentuloa. Metsistäkään ei saatu riittävästi lisätuloa.

Kun nyt ajamme aikoinaan kovasti odotettua tietä Kinnulasta Perhoon, näemme Mökälän kohdalla vain metsittyneitä peltoja. Suurella vaivalla raivatut peltoläntit ovat muuttumassa ja osin muuttuneet kitkasvuiseksi metsäksi.

Reino ja Eva, Erkki ja Laina, Lennart ja Maria, Leevi ja Vieno, Heimo ja Rauha, Armas ja Edit, Onni ja Liisa, Väinö ja Vieno, Julius ja Aune, Heikki ja Vieno, Erkki ja Lahja, Elias ja Elli, Eino ja Martta, Martti ja Aino, Väinö ja Rauha, Jorma ja Hilda, Heimo ja Helmi, Tauno ja Laina, Vilpas ja Rauha, Jukka ja Aili. Te olitte sankareita kaikki.

Me, teidän lapsenne, eivätkä muutkaan aikalaisenne teidän elin-aikananne osanneet antaa sitä tunnustusta, mikä teille olisi kuulunut. Nyt se on myöhäistä. Te ehditte jo poistua keskuudestamme iäksi. Vain muistot ovat jäljellä.

Tämä kirja olkoon kuitenkin lämmin kiitoksemme teille asutustilallisille, korven raivaajille. Teoksen sivuilta toivomme saatavan käsityksen mittavasta, arvokkaasta työstä, minkä aikanaan teitte perheidenne eteen ja samalla osaltanne koko Suomen jälleenrakennuksen vuosina.

Kiitokset myös teille kaikille, jotka olette kirjoituksin, osallistumalla haastatteluihin, luovuttamalla kuvia käyttöön ja muulla aineistolla edesauttaneet tämän kirjan aikaan saamisessa.

Kirjan tekijät

Anita Salmi
asutustilallisen tytär

Olavi Salmi
asutustilallisen poika

Perhon Mökälän asutuskylä luotiin korvenraivaajien työllä tiettömään korpeen 1950-luvun taitteessa. Kaikki oli aloitettava tyhjästä, koti ja muut rakennukset rakennettava, pellot raivattava.

Rintamamiesten perheet toivat uutta elämää ja yhteisöllisyyttä entiseen Sydänmaan kylään. Pian saatiin tiekin ja muut kylän palvelut.

Kirja kertoo yhden, syrjäisen maaseudun kylän tarinan. Se sisältää myös asutustilallisten lasten muistoja ajasta, jolloin kylä oli vilkas ja elävä.

Teos on kunnianosoitus korvenraivaajille, asutustilallisille, isille ja äideille, jotka erittäin vaikeissa oloissa loivat elämän polkua tulevaisuuteen itselleen ja lapsilleen.

Mökälän asutuskylän historia 70 vuotta, 1949-2019.

